

Віктар Марціновіч

Сфагнум

Раман

Усе правы абаронены. Ніякая частка гэтага выдання не падлягае адлюстраванню, капіяванню, захаванню ў базах дадзеных альбо пошукавых сістэмах, распаўсюджванню любымі магчымымі сродкамі і спосабамі без папярэдняга пісьмовага дазволу праваўладальніка.

Пераклад рамана на беларускую мову здзейснены дзякуючы кампаніі
"Будзьма беларусамі"

Электронная кніга падрыхтавана па выданні:

Марціновіч, В.

Сфагнум: раман / Віктар Марціновіч; пераклад Віталія Рыжкова. — Мінск: Кнігазбор, 2013. — 320 с. — (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; выпуск 42).

ISBN 978-985-7057-63-4.

Трое маладых злачынцаў забіваюць падзельніка і губляюць чужыя грошы, якія цяпер давядзецца вяртаць любой цаной. Яны вырашаюць залегчы на дно ў маленькай вёсцы, ратуючыся адначасова ад крэдытараў і крымінальнага вышуку. І ўсё пайшло б паводле задумы, калі б не знешне паўмёртвая беларуская вёска з яе неўміручай паганскай містыкай, якая падказвае нечаканае развязанне праблемы. Героі за паўкроку ад шчаслівага фіналу, але ці не зарана глядзець у неба, калі пад нагамі — багна?

© Віктар Марціновіч, 2013

© Пераклад на беларускую мову. Віталь Рыжкоў, 2013

© Дызайн вокладкі. Анатоль Лазар, 2013

© Распаўсюджванне. ТАА «Электронная кнігарня», 2016

Дзім Дзімычу, Зэдліку і ўсім палескім ведзьмарам прысвячаецца.

*Усе падзеі, персанажы, гарады, рэкі, вёскі, расліны і
біялагічныя віды – прыдуманья. Уласна, усё –
прыдуманнае. Прычым не толькі ў гэтай кнізе.*

Раздзел 1

Ціша стаяла такая, што хацелася выцягнуцца да хрусту ў спіне, прыўстаць на дыбачкі і гаркнуць з усёй сілы так, каб вёска прачнулася, каб загрымелі вёдры ў тых дварах, дзе яшчэ трымаюць скаціну, і каб бразнулі дзверы хатаў там, дзе скаціны даўно няма, але дзе ўсё яшчэ прачынаюцца штورانку — сустракаць новы беспрасветны старэчы дзень у надзеі, што ён не апошні. Каб развіднела як след, нарэшце.

Надвор'е стаяла пахмурнае, усю ноч ліў дождж, аднак гэта не значыла, што праз якую гадзіну хмура ў нябёсах не растане, не выгляне сонца і не прыпячэ да млосці.

Выхухалеў вылез з машыны і нетаропка рушыў да крамы з пекным надпісам «Райспажыўкааперацыя». Сігналацыя спрацавала ўначы; пакуль прачухаўся, пакуль завёў службовы «газік», пакуль даехаў з Глуска, дзе знаходзілася аддзяленне, сюды, у Малінава... — а зрэштты, куды спяшацца: сігналацыя давала збой штгомесяц, даўно яе трэба было дэмантаваць нахер: каму тут што красці? Старым? Мясцовай алкашні, што на нагах ледзь стаіць? Набліжаючыся, Выхухалеў адзначыў, што чырвоны плафон над уваходам напраўду міргае: гэта дзіўна, бо зазвычай сігналацыя давала памылковы выклік, не запальваючы індыкатар, не прыходзячы ў прытомнасць. Ён паправіў на плячах аўтамат — зброя была не зараджаная: з кулямі клопат, ды і працы папяровай куча. Але і з пустым аўтаматам Выхухалеў пачуваўся больш упэўнена.

Вось і дзверы: увайсці, адшукаць прылавак, залезці за касу, намацаць выключальнік і ехаць назад, дадрэмваць над сканвордам. Ужо й за ручку ўзяўся, як раптам заўважыў дзіўнае: закратаванае акно справа ад дзвярэй было разбітае. Ён прасунуў руку ў дзірку — ну, дакладна, можна спакойна дацягнуцца да замка з таго боку.

— Во народ! — раздражнёна сказаў Выхухалеў, і было

незразумела, да каго адрасаваны дакор — да ананіма, што выбіў акно, каб узламаць краму, альбо да чалавека, які на акно ставіў краты, але не здагадаўся, што, высадзіўшы шыбу, можна лёгка адчыніць дзверы побач.

Выхухалеў зазірнуў усярэдзіну. Падумалася, што асоба, якая ўчыніла крадзеж з узломам, яшчэ можа быць там. На імгненне Выхухалева апанавала паніка, якую на ягоным месцы адчуў бы цяпер і любы звычайны чалавек. Але страх хутка знік: ну як жа, ён — міліцыянт, а ўсярэдзіне можа быць толькі адзін з мясцовых абэлтухаў — Кабан, Сіма ці Васька Жабаяд. Усе гэтыя персанажы выклікалі ў ім пачуццё гідлівай перавагі. Выхухалеў зрабіў яшчэ крок, апынуўшыся ў сенцах. Крама ў Малінаве сканструяваная дзіўна: за ўваходам ідзе калідор, у які з крамы вядуць двое дзвярэй, устаўленыя перпендыкулярна адны да другіх. Адны дзверы як бы на ўваход, другія — на выхад. Архітэктар, які праектаваў краму ў Малінаве, няйнакш знаходзіўся пад уплывам французскіх канструктывістаў ды імкнуўся ўпарадкаваць людскія плыні на ўваход і на выхад. Зрэшты, жыхары вёскі Малінава былі слаба дасведчаныя ў пытаннях актуальнай архітэктуры.

Тут, у сенцах, Выхухалеў апынуўся перад дваімі дзвярыма, што вялі ў адно месца. На адных была намалёваная зялёная стрэлка, на другіх — знак «цагліна», які азначаў забарону ўваходзіць усярэдзіну праз гэтыя дзверы. Выхухалеў падумаў, як лепей зайсці, і вырашыў, што калі ён зойдзе праз дзверы з «цаглінай», а ўсярэдзіне нехта ёсць, той не будзе гэтага чакаць, і Выхухалеў заспее зладзея знянацку. Ён ужо зусім быў сабраўся ўварвацца туды, гаркнуўшы як след, як раптам выразна пачуў дзіўны гук. Гук — пры ўсёй сваёй неверагоднасці ў дадзеных канкрэтных дэкарацыях — абсалютна пэўна быў чвяканнем. Нехта нешта ўсярэдзіне жэр. Прычым жэр, відавочна, з апетытам. Выхухалеў недарэчна згадаў, што сам яшчэ не снедаў, але адразу за гэтай думкай прыйшло адчуванне жуды. Цяпер ужо сапраўднай жуды, што

зазвычай упершыню з'яўляецца ў дзяцінстве, ды там жа, у дзяцінстве, у атачэнні страшных шафаў і цёмных спальняў, і застаецца.

Рэч у тым, што ані Васька Жабаед, ані Кабан, ані Сіма, ускрыўшы краму, абсалютна дакладна нічога б там не елі.

Хутчэй за ўсё, яны б выпілі ўсё спіртное, якое былі б здольныя выпіць, а астатняе знеслі б з сабой. Другі варыянт: яны б выпілі ўсё спіртное, якое б здолелі выпіць на месцы, ды паснулі б — і такія выпадкі надараліся ў практыцы Выхухалева.

Але займацца паяданнем харчоў проста ў краме...

Выхухалеў, узмакрэлы, адступіў. Ён прычыніў дзверы з «цаглінай», на дыбачках выйшаў з крамы і хутка рушыў у бок «газіка». Сеўшы ў машыну, сярод знаёмага, як пах нялюбай жонкі, бензінавага амбрэ, міліцыянт адчуў нясцерпнае жаданне завесці рухавік ды з'ехаць да д'ябла ў Глуск. Сесці ў аддзяленні над сканвордам і сядзець так, ажно пакуль не папрачынаюцца калегі. А там ужо ўсёй кампаніяй вярнуцца ў Малінава. Адсюль, з бобіка, крама выглядала трывожна: яе ненатуральна белая цэгла глядзелася як устаўны зуб у шчарбатай сківіцы наваколля — паўсюль стаялі замшэлыя хаты, шыфер на якіх быў ледзь бачны пад імшыстым наростам.

Царквы ў Малінаве ніколі не было — як тут не дапусціць, што ў краме завялася нячыстая сіла?

Выхухалеў зразумеў, што спалохаўся, і раззлаваўся на сябе. Ён згадаў Ваську Жабаеда, Сіму, Кабана: больш за астатніх злаваў цяпер Кабан — хударлявы, няўстойлівы, з нямытым тварам, з вуснамі, патрэсканымі ад п'янства, як корка расціснутага апельсіна.

— Во народ! — паўтарыў Выхухалеў, абышоў машыну, адчыніў заднія дзверцы, выцягнуў шлем і бронекамізэльку і пачаў, сапучы, надзяваць іх. Усе, хто хоць раз надзяваў на сябе бронекамізэльку самастойна, добра ведаюць, наколькі

зневажальны гэты занятак. Ён замацаваў браню наперадзе, але да задніх шлеек рукі дацягнуцца аніяк не маглі. Час ад часу ён пазіраў у бок дзвярэй крамы ў спадзеве, што ягонае корпанне выбавіць парушальніка, і тут, ля ўваходу, Выхухалеў яго і прыме, хай сабе аўтамат не зараджаны.

Але злодзей не выходзіў, бронекамізэльку перакасіла, а ў шлеме ён адчуваў сябе ніякавата: не хлопчык ужо, каб у касцы бегаць.

Болей на бронекамізэльцы завязваць не было чаго. Трэба было ісці. Выхухалеў выставіў наперад аўтамат, ператоргнуў затвор, імкнучыся пры гэтым нарабіць як мага болей шуму, і рушыў. Сорамна прызнаць, але ногі заўважна дрыжэлі. Ціха адчыніўшы дзверы, ён ізноў апынуўся ў сенцах і пакутліва сузіраў злёненую стрэлачку і чырвоны знак «цагліны». На ўсялякі выпадак вельмі гучна перасмыкнуў клямку засцерагальніка, пракаментываўшы:

— Баявыя. Чаргой.

Нарэшце, нібы замірыўшыся з думкай, што яго, напэўна, зараз зарэжуць — а нічога горшага з міліцыянтам ягонага веку здарыцца не можа ў прынцыпе, — Выхухалеў з усёй моцы ўдарыў нагой па дзвярах, пазначаных «цаглінай», і ўварваўся ў паўцёмнае памяшканне крамы. Тут ён заўважыў адразу дзве рэчы, якія былі ў роўнай ступені дзіўныя. Папершае, ён пабачыў перад сабой вельмі худога разгубленага сабаку, які азвярэла жэр палку сухой кілбасы. Мяркуючы па шмацці, якім была засмечаная падлога, палка была далёка не першая.

Другое, што заўважыў Выхухалеў, было цела мужчыны, на выгляд дваццаці пяці-трыццаці гадоў, схільнага да паўнаты, валасы каштанавыя, адзеты — джынсы ці штаны цёмнага колеру, майка, кашуля (расшпіленая), трошкі вышэй за паясніцу — самаробная павязка з разарванай кофты ці вятроўкі, набрынялая крывёй ззаду і спераду (дзве плямы дыяметрам 10 см), засохлая кроў ля жывата, смерць наступіла

каля дзвюх гадзін таму. Мужчына ляжаў у позе зародка, ягоны твар, павернуты да дзвярэй, быў выскалены праз расслабленне цягліцаў сківіцы. Здаецца, ужо ў гэты момант Выхухалеў пачуў мух — альбо гэта яму толькі падалося, што пачуў? — штосьці поўзала па твары трупa, але глядзець не хацелася. Увогуле, мух павінна быць няшмат: уся крама была завешаная ліпучкамі ад казурак.

Прылаўкі былі некранутыя. Тысячагадовы пыл ляжаў на трохлітровых слоіках, на штаблях печыва «Васілёк» камбіната «Слодыч», на празрыстых двухкілаграмовых пакетах з грэчкай, аўсянкай, просам, цукрам, соллю. Маўклівым вартаўніком стаяла ў чырвоным куце надзіманая лодка «Нырок» — даўняя мара Выхухалева. Напаўспушчаны стан не пазбаўляў яе пэўнай урачыстасці. Туліліся газніцы, і тут жа, побач, грувасціліся гумовыя боты розных памераў — чорныя, зялёныя і нават ружовыя: для дзяўчат пяшчотнага ўзросту. Вісеў партрэт прэзідэнта. Стаялі веласіпеды «Арлёнак» і «Аіст» Мінскага велазавода. Прылавак з хлебам быў пусты: хлеб у Малінава завозяць з Глуска раз на тыдзень, і гэта адзіны момант, калі ўся вёска збіраецца пагаманіць у чарзе. Пярэпалах панаваў адно сярод кілбасаў: некалькі палак у адчыненай латковай лядоўні былі пажаваныя да шматкоў, яшчэ колькі — надкусаныя, на іншых былі выразна бачныя сляды сабачых лапаў. Выхухалеў адчыніў кантэйнер касы, — Кацька-прадавачка пакінула ключ у замку, расцяпа, — дык вось выручка за ўчорашні дзень была некранутая. Трэба было выклікаць нарад, арганізоўваць панятых, але далучанасць да сцэны смерці гіпнатызавала Выхухалева.

— Пайшоў прэч, — сказаў ён і выштурхаў нагой сабаку.

Каля трупa быў поліэтыленавы пакет белага колеру з надпісам зялёным курсівам «ГУМ 60 гадоў», ГУМ — гэта ўнівермаг у Мінску, значыць, госць прыпёрся з самага Мінска, вось незадача. Пакет быў прыадкрыты, і Выхухалеў на дыбачках, акуратна так, акуратна, усё адно ўжо натаптаў, —

да пакета. Крануў далонню, уцягнуўшы яе ў рукаў кіцеля, нагнуўся, каб разглядзець, а там... Пачкі з далярамі ЗША, стадаляравыя купюры, перацягнутыя гумкамі, — гэта кепска, што гумкамі, калі б засталіся банкаўскія стужкі, можна было б вызначыць, адкуль — можа, рабаўніцтва ці што яшчэ.

Але грошай было шмат, нагэтулькі шмат, што калі перавесці ў беларускія рублі, то... Думкі Выхухалева блыталіся. Ён выйшаў вонкі. Задуменна падышоў да «газика». Трэба было выклікаць нарад, арганізоўваць панятых, але гэты пакет, гэтыя даляры... Ён уключыў рацыю «Пеленг-2», зробленую прыблізна тады ж, калі і сігналізацыя на краме ў Малінаве. Рацыя адгукнулася бадзёрым трэскам памех, праз якія выразна прабіваўся голас дыктара першага канала беларускага радыё.

Дыктар чытаў казку для дзяцей ці навіны, разабраць было складана, але інтанацыя захоўвала ў сабе чароўнасць і зарад пазітыву. Выхухалеў засяроджана прамовіў:

— База, база, дваццаць чацвёрты, адкажыце, база.

Дыктар на імгненне змоўк, нібы ўслухоўваючыся ў рэпліку Выхухалева, але адразу ж аднавіў сваю ўзнёслую прамову.

Падумаўшы, міліцыянт выключыў рацыю і дастаў мабільны тэлефон. Хутка набраў нумар і прымружыў вочы, на ўсялякі выпадак выцягнуўся на зважай. Прайшло колькі часу.

Слухаць мабільны было нудна, і ён як заўжды ўключыў гучную сувязь: размаўляючы па тэлефоне без яе, ён падаваўся сабе занадта цывільнай асобай, а хрыпласць гучнай сувязі надавала камунікацыі патрэбную надзвычайнасць. Апроч таго, можна было трымаць тэлефон на адлегласці ад вуха, як рацыю, якая ўжо даўно не працавала як след.

— Ну? — адгукнуўся тэлефон раздражнёна.

— Сяргей Макаравіч, гэта Выхухалеў.

— Ну! — яшчэ больш раздражнёна гаркнула слухаўка.

– Сяргей Макаравіч, тут ваш у краме ў Малінаве.

– У сэнсе? – здзівілася слухаўка.

– Ну, ваш. Як бы гэта, кліент, – Выхухалеў няўпэўнена ўсміхнуўся.

– Які кліент, Выхухалеў, скажы без гэтай хярні?

– Трупа! Трупа тут! – яшчэ раз паспрабаваў пажартаваць міліцыянт, але адчуванне жуды яшчэ не да канца адпусціла яго, ды і ягоны маўленчы апарат не быў прыстасаваны да жартаў.

– Якая трупа, што ты хочаш, Выхухалеў?

– Па ўсім – агнястрэл, дзве дзіркі, на ўваход і выхад, спераду і ззаду, самаробны бандаж, крыві няшмат, крама паднятая, слядоў барацьбы не відаць, тут уначы дождж быў, усё замыла.

– Хто? З мясцовых?

– Ды не, пэўна, з Мінска гастралёр.

– Выхухалеў, ты што, не ведаеш, што рабіць у такіх выпадках? Маленькі ці што? Ну труп і труп. Давай Гомель набірай, хай шлюць экспертаў. Ад мяне ты чаго хочаш?

– Вы ізвініце, – Выхухалеў з перапуду перайшоў на трасянку: ён рабіў так заўжды, калі хацеў прагнуцца перад чалавекам, вышэйшым за сябе, выстаўляючы сябе больш дурным і неадукаваным, чым ёсць. – Ізвініце, што разбудзіў. Проста ёсць абстаяцельства адно.

– Што за «абстаяцельства», ну?

– Каля цела... – да Выхухалева вярнулася выразнасць мовы, – каля трупа знойдзены пакет.

– Ну.

– А ў пакеце грошы. Даляры. Соценныя купюры.

Слухаўка памаўчала.

– А многа?

– Дахяра.

– Дахяра-дахяра? – удакладніла слухаўка.

– Зусім дахяра. Я не лічыў, але ўвогуле дахяра. Проста

тырчаць аж. У пакеце. З надпісам «ГУМ 60 гадоў».

– Ты адзін быў?

– Адзін.

– Бачыў хто?

– Што?

– Ці бачыў хто, як ты трапіў на месца злачынства?

– Не ведаю. Ну, сабака там быў.

– Выхухалеў, ты тупы? З людзей бачыў хто?

– Не, з людзей не бачыў. То бо, можа, і бачыў, і што? Бачыў, не бачыў – а розніца? Хто бачыў – скажам, не бачыў, і ўсе справы, – Выхухалеў пачаў разумець, куды хіліць слухаўка.

– Выклікай тады сваіх. Я скажу яшчэ і сваім, каб пад'ехалі. Ад нашага ведамства. Бо калі труп мінскі, усё адно трэба нашых падлучаць.

– А з пакетам што рабіць?

Слухаўка зноў замоўкла. У Выхухалева нават рука стамілася, і ён абапёрся на машыну.

– З пакетам, кажу, што рабіць? – нагадаў ён пра сябе, калі маўчанне зрабілася задоўгім.

– Пакет забяры.

– Куды?

– З сабой.

– Куды з сабой? У аддзяленне?

– Не, не ў аддзяленне.

– А куды, калі не ў аддзяленне?

– Не ў аддзяленне, Выхухалеў. Пасля разбяромся.

– А ў пратаколе агляду згадаць, што пакет быў?

– Выхухалеў, ты тупы?

– Дык згадаць?

– Выхухалеў, ты тупы?

– Не, не тупы, – ветліва адказаў міліцыянт, – я проста не разумею.

– Не, не згадаць. Калі што, пасля дапішам. Яшчэ адзін

прадакол зробіш пасля, калі што. З пакетам. Ты запомні, дзе ляжаў. Пасля яшчэ зробіш. Калі што.

— Калі што — што? — удакладніў на ўсялякі выпадак Выхухалеў.

— Калі штосьці, — важка заўважыла слухаўка.

Дыялог звяў: было зразумела, што абодва бакі яшчэ маюць шмат чаго сказаць адзін аднаму, але, як пара закаханых, не могуць, баючыся, што адно лішняе слова сапсуе магію недамоўленасці.

— Ну, дык я зайду тады? — удакладніў Выхухалеў.

— Не, заходзіць не трэба.

— А пакет дадому?

— Не трэба заходзіць. Пасля зойдзеш. З пакетам. Але потым.

— А пакет куды?

— Не ў аддзяленне, — ледзь стрымліваючыся, гаркнула трубка. — НЕ Ў АДДЗЯЛЕННЕ!

— А як пасля будзем вырашаць? Па палове?

— Ты тупы, Выхухалеў? Не па тэлефоне такое!

— А што не па тэлефоне? — адгукнуўся пакрыўджаны міліцыянт. Ён хацеў сказаць, што на яго ўскладаюць груз адказнасці, і ён хацеў бы ведаць, якая цана рызыкі. На языку круцілася слова «падстава», але міліцыянт не дазволіў яму саскочыць з вуснаў. Відавочна, суразмоўца Выхухалева быў чалавекам, з якім словы трэба выбіраць старанна.

— А што не па тэлефоне? — паўтарыў ён. — Ну хто можа мяне слухаць? Смешна! А мяне ніхто не можа слухаць. Толькі вы і вашыя могуць мяне слухаць.

— Выхухалеў, не вынось мазгі, — прапанаваў строгі голас са слухаўкі. Пасля гэтага пачуліся кароткія гудкі.

Міліцыянт застаўся абсалютна адзін у вёсцы Малінава, ля крамы, дзе ляжаў труп невядомага мужчыны, каля службовага «газика», што заводзіўся праз раз, у бронекамізэльцы, зашпіленай толькі спераду, у шлеме, ад якога пахла

Выхухалевым. У органы ён калісьці даўным-даўно пайшоў на покліч сэрца праз тое, што там добра плацілі. З тых часоў плаціць у органах сталі значна горш, але Выхухалеў ад пагонаў не адмовіўся. І вось цяпер гэты поліэтыленавы пакет з грашыма. Праз хвіліну тэлефон Выхухалева зазваніў мелодыяй з мультыплікацыйнага фільма «Віні Пух». «Хорошо живёт на свете Винни Пух», — бадзёра выводзіў хрыплаваты голас, які, як падавалася Выхухалеву, быў падобны да яго ўласнага голасу.

— Алё? — адгукнуўся ён, уключаючы гучную сувязь.

— Вось што яшчэ, Выхухалеў, — прамовіла слухаўка. — Магілёўскіх не трэба выклікаць. Самі разбяромся.

Выхухалеў хацеў спытаць, чаму не трэба выклікаць магілёўскіх экспертаў, але праз некалькі секундаў сцяміў, чаму.

І вось, калі Выхухалеў адцягнуў пакет у машыну і рушыў да бліжэйшых хатаў збіраць панятых, на небе проста праз аблокі праступіла сонца. Спачатку сваёй бялюткасцю і няўпэўненым святлом яно нагадвала поўню, якую часам відаць ранкамі з вокнаў аддзялення, але хутка яно набрыняла яечнай жаўцінёй і намалявала паўсюль — ля «газіка», ля крамы, ля хат і пад Выхухалевым — доўгія чарнаватыя цені. Выхухалеву падалося, што гэта добры знак.

Раздзел 2

Да пастановы пра ўзбуджэнне крымінальнай справы.

Праатакол папярэдняга агляду месца здарэння 10 чэрвеня ў 6:03 мной, маёрам Глускага РАУС Выхухалевым А. С., быў здзейснены выезд па сігнале «Трывога» ў раён вёскі Малінава, у краму «Райспажыўкааперацыя», дзе змешчаная сігналацыя ад узломвання. Сігналацыя знаходзіцца ў аварыйным стане, і ў сувязі з гэтым я ехаў адзін, думаючы, што трэба толькі адключыць прыбор. Аднак, прыбыўшы на месца, высветлілася, што над крамай быў учынены ўзлом праз адтуліну ў разбітым закратаваным акне, замок ускрыты знутры шляхам адмыкання зашчэпкі тыпу «сабачка», бо ён так уладкаваны. Прайшоўшы ў памяшканне, мной знойдзены труп мужчыны 25–30 гадоў, які ляжаў у позе «сагнуўшыся», на падлозе, за 2 м ад касы, за 1,3 м ад паліцы з сухімі сыпкімі сумесямі (гл. схему, фота). Цела не апазнанае, заяваў пра зніклых без вестак у гэтыя дні ў Глускім раёне не фіксавалася. У мужчыне падчас агляду выяўленыя дзве кулявыя адтуліны, адна змяшчаецца за 3 см злева ад дванаццатага пазванка, другая – за 15 см злева ўверсе ад пула, стралялі ззаду, у спіну, верагодна – на бягу.

Мяркуецца, смерць наступіла 10 чэрвеня каля 3–4-й гадзіны ранку ў выніку страты крыві і ран, не сумяшчальных з жыццём.

У кішэнях штаноў мужчыны знойдзеныя 2 манеты вартасцю 10 і 5 рублёў (Расійская Федэрацыя), што дазваляе дапусціць магчымасць таго, што труп нейкі час таму прыбыў з Расіі альбо меў кантакт з асобамі, якія прыбылі з Расіі.

Маецца на ўвазе, што труп быў у жывым стане да моманту, калі быў забіты.

Таксама ў левай кішэні штаноў знойдзены кашалёк тыпу «партманет» з трыма аддзяленнямі, у ім знойдзеныя 100 (сто)

тысяч беларускіх рублёў і 50 (пяцьдзясят) даляраў ЗША.

Кулявыя адтуліны судова-медыцынскія эксперты Глускага РАУС вызначылі як адтуліны ад пісталета калібрам 7,62, мяркуецца, маркі ТТ (Тульскі-Токараў). Стрэлянай гільзы ў памяшканні крамы «Райспажыўкааперацыя» не выяўлена, шэраг фактараў (адсутнасць разбурэнняў ад кулі, што прайшла «навылёт», адсутнасць кулі, адсутнасць параховога следу ў памяшканні крамы) дазваляюць меркаваць, што раненне было здзейсненае за межамі крамы, пасля чаго паранены дзеля чагосьці прыбыў у краму і заставаўся ў ёй да факту наступлення смерці. Ідэнтыфікаваць месца, адкуль ён прыбыў, па слядах крыві немагчыма ў сувязі з тым, што на забітым была выяўленая самаробная павязка, якая, тым не меней, не спыніла кроў цалкам і прывяла да смерці. Акрамя таго, сляды, якія маглі б паказаць кірунак, па якім ён прыбыў, замытыя дажджом, што ішоў у ноч з 9 на 10 чэрвеня ў вёсцы Малінава і па ўсім Глускім раёне.

Апытанне жыхароў вёскі не дазволіла выявіць кола сведкаў, што валодаюць дадзенымі пра тое, калі быў здзейснены напад на краму «Райспажыўкааперацыя» ў сувязі з тым, што ўсе спалі (гл. пратакол апытання).

Іншыя прадметы на месцы здарэння не выяўленыя. Хацеў бы асобна падкрэсліць, што ў час, калі я прыбыў у краму, яшчэ было недастаткова светла, у самім памяшканні была недастатковая бачнасць, а батарэек для ліхтарыка ў нашым распараджэнні не маецца. Таму адказнасць за дэтальнае апісанне і магчымыя недаглядны нейкіх дэталюў і доказных матэрыялаў, што маюць дачыненне да дадзенага злачынства, цалкам ускладаецца на групу з Глускага РАУС, што прыбыла ў 7:25 (акт і пратакол прыкладаюцца).

Акрамя таго, хацеў бы звярнуць увагу на аварыйны стан аўтамабіля «ГАЗ», у якім патрабуецца замяніць акумулятар.

Маёр Выхухалеў А.С.

Раздзел 3

На белым мосце праз раку Дакольку Глускага раёна Магілёўскай вобласці стаялі тры постаці. Адна была высокай, падцягнутасцю і статнасцю падобная да Дон Кіхота, згодна з яго выявамі на вокладках савецкіх кніг. Падабенства з Дон Кіхотам было б паўнейшым, калі б не кітайскі спартовы касцюм «Адыдас», апрануты на гэтую фігуру. Другая была ніжэйшай, але больш інтэлігентнай: гэтай фігуры пасавалі б акуллары, але іх на ёй не было. Больш за тое, нешта ў паводзінах гэтай фігуры падказвала, што за прапанову надзець акуллары яна магла б і ўдарыць таму, хто б такое прапанаваў, па твары — акурат па тым месцы, на якое іншыя і чапляюць гэтыя самыя акуллары. Трэцяя постаць здалёк нагадвала Санча Пансу, а зблізку — барыгу з рэчавага рынку, з тых, каму больш пасавала б працаваць таксоўшчыкам, бо ў таксі падобная трохі нахабная скнарлівасць глядзелася б больш арганічна. Усе трое герояў былі ва ўзросце, які юнацкім на зваць ужо запозна, а спелым, мужчынскім — яшчэ зарана. Верагодна, у іншыя часы, гадоў з дваццаць таму, да іх можна было б звярнуцца «хлопцы», альбо па-дзелавому — «маладыя людзі». Але ў цяперашніх дэкарацыях абодва звароты глядзеліся занадта па-піянерску. Ага, «хлопцы» — у спартовых касцюмах і скуры... Вышэйшы ростам называў сябе Серым, да сярэдняга і інтэлігентнага звярталіся выключна Шульга, Санча Панса ж меў загадкавую мянушку Хамяк. Доўга назіраючы за імі, чалавек з багатым слоўніковым запасам і досведам стасункаў у розных сацыяльных пластах абавязкова прыйшоў бы да высновы, што аптымальным найменнем для гэтай тройкі было б паўкрымінальнае слоўца «пацанчыкі».

Пэўны час папляваўшы ў ваду, тройка раздзялілася: Хамяк застаўся на мосце, Серы з Шульгой прайшлі да

аўтамабіля, прыпаркаванага на абочыне ля ўезду на мост.

Аўтамабіль, на якім тройка прыбыла да маляўнічых берагоў ракі Даколькі, называўся Daewoo, пацанчыкі называлі яго не «Дэўу», а «Даеву», і гэта, безумоўна, сведчыла пра штосьці важнае ў іх узаемадачыненьях са светам. Машына была сабраная ў Расіі, а таму — праз не надта сіметрычныя лініі і швы, што разыходзіліся ў бакі, — больш нагадвала жука, на якога наступіла чыясь агромністая нага, прыціснуўшы, але не растаптаўшы ўшчэнт. Нейкі час паназіраўшы за Хамяком, які стаяў на мосце, Серы і Шульга селі ў салон, прычым Шульга сеў за стырно, а Серы побач. Памаўчалі — так, як зазвычай маўчаць ля вогнішча. Нарэшце Шульга кашлянуў, прачышчаючы горла, і загаварыў:

— Вось ты ведаеш, чаго Хамяка Хамяком клічуць?

— Не-а. Бо маленькі?

— Не, не таму. Ты пра яго малую чуў?

— У Хамяка была малая?

— Ага.

— Нармальная дзеўка, жывая?

— Ага.

— Не можа быць, — Серага вельмі здзіўляла думка пра тое, што Хамяк мог мець стасункі з дзяўчынай. — Ты гоніш.

— Ды не ганю, дакладна.

— Ды ты гоніш, стапудова.

— Ды не ганю.

— Гоніш.

— Не ганю, ты даслухай!

— Ну?

— Была ў Хома нашага малая. Але даўно гэта было, як разумееш. Карацей, угнаў ён па малалетцы «Аўдзюху».

— Хома? Угнаў?

— Ну, а што там уганяць? Там жа ўсё проста — панэль зняў, правадкі адно ў адно панаўтыкаў, іскра з’явілася, завялася — усё, тачыла твая.

– Ну?

– Угнаў, прыехаў да цыганоў аддаваць на разбор, пашарыў па салоне, там, ясна, смецце рознае – цёмныя акулёры, дыскі з шансонам, пачак гандонаў, усё пазабіраў, а ў бардачку – скрыначка такая падарункавая. Маленькая. Чырвоная. Уся ў фінціфлюшках гэтых, банціках-хяранціках.

Запакаваная па першым разрадзе. Ведаеш, у крамах яшчэ ёсць такія стэнды, там іх афармляюць.

– Ну бачыў, ведаю. І што?

– А ў Хомінай малой акурат дзень народзінаў неўзабаве. А Хома ж сквапны, з яго капейчыны не выбіць. Пацаны ідуць на піва, сядзяць, ён, сука, сядзіць, п’е, пачынаем збіваць рахунак, усе даюць, а ў Хома – «толькі буйныя купюры, пацаны!», «наступным разам разлічуся, пацаны!», «буду вінны, пацаны!».

– Гэта дакладна! Вось гэта факт, дакладна сказаў!

– Карацей, што думае наш Хамяк? Ён разважае: у малой дзень народзінаў, а тут акурат святочна аформлены пакуначак. А ў ім – падарунак.

– Ну і што, падарыў?

– Ну, зразумела, Хома вагаўся: ці падыдзе падарунак? Ці не разгарнуць скрыначку? Ці не паглядзець, што там у прынцеіпе? Але ж гэта, бляха, Хамяк! Якому на піва ўпадлу скінуцца, разумееш? І ў ім гэтая хамячая існасць, вядома, перамагла! І ён вырашыў – падару як ёсць, малая будзе рада, што ён, Хамяк, так разарыўся, так, сука, запакаваў усё святочна.

– І?

– Ну, і падарыў.

– І?

– Ну, а там – запінкі.

Серы адкінуўся назад, закаціў вочы і вельмі гучна засмяўся. Сліна ляцела на лабавое шкло, крэсла аж уздрыгвала ад канвульсіўных торганняў, машына пачала

хадзіць ходырам.

— І што? — спытаў ён праз смех.

— І няма больш у Хамяка малой.

Серы выбухнуў такім рогатам, што калі б у радыусе кіламетра спаў мядзведзь, ён бы прачнуўся ды вырашыў бы збегчы куды далей. Серы барабаніў далонню па прыборнай дошцы, трэс сціснутым кулаком і нават ікаў, паказваючы, як яго насмяшыў Шульга. Відаць, ён смяяўся б яшчэ вельмі доўга, калі б заднія дзверцы машыны не бразнулі і ў салоне не апынуўся сам Хома.

— Выкінуў? — спытаў у яго ўжо сур'ёзны Шульга.

Хамяк маўчаў.

— Выкінуў, ну? — перапытаў Серы.

Замест адказу Хамяк дастаў з запазухі вялікі пісталет, у якім эксперт беспамылкова вызначыў бы Тульскага-Токарава, вядомы таксама як «ТТ». На рулі ў пісталета была доўгая драпіна.

— Не, не магу, — уздыхнуў Хамяк. — Пацаны, ну навошта рэч выкідаць? Ну, рэч жа. Ну, зірніце толькі. Рэч!

— Хамяк, мы табе навошта пісталет далі?

— Навошта? — перапытаў Хамяк.

— Каб ты яго выкінуў у раку, — патлумачыў Шульга. — Чаго ты яго не выкінуў?

— Не магу, пацаны. Рэч жа. Грошай ведаеце якіх каштуе.

— Хамяк, гэты ствол цяпер усе мянты Глускага раёна і ўсёй Магілёўскай вобласці шукаюць. Ты хочаш, каб на цябе пальбу павесілі, а, Хамяк? Давай — лахануўся, ідзі выкідай!

— Не магу, пацаны.

— Хамяк, — звярнуўся да яго раптам Серы з такой інтанацыяй, нібы яго вось-вось прарве смех. — А ці праўда, што ў цябе была малая і ты ёй зацінкі падарыў? Якія спёр? У пакуначку падарункавым?

Замест адказу запытаны проста ціха выпаў з машыны. Па ўсім, згадваць тую гісторыю яму было яшчэ менш прыемна,

чым выкідаць у раку каштоўную рэч.

— Бач ты, рэальна праўда! — ацаніў Серы.

Шульга пра штось задумаўся.

— Слухай, — ніяк не збіраўся рабіцца сур'ёзным Серы. — Дык я так і не зразумеў, чаго Хамяка Хамяком назвалі.

— Я ж табе гісторыю расказаў.

— Ну і што, без малой ён, дурань, застаўся, і што? Як гэта звязана?

— Ды так, што запаслівы надта. І сквапны.

— А хамякі сквапныя ўвогуле?

— Ты хамякоў бачыў?

— Ну так. Бегае такі малы, срэцца ўвесь час. Як пацук, толькі яйцы меншыя.

— Ну ты заолаг, Серы! Ну ўвогуле — усім заолагам заолаг! Хамякі ў роце запасы трымаюць. Семак яму даеш, ён набярэ ў рот і грызе паціху. Бо запаслівы.

— А-а-а! — зразумеў Серы і зноўку засмяўся. Шульга не падтрымаў смех і без эмоцый пазіраў на раку, што пятляла лугамі і знікала з далягляду за далёкім пагоркам. Хацелася ісці за гэтай ракой, ісці да стомы, да знямогі, ісці, як у дзяцінстве, калі ўсе небяспекі былі намалёваныя і лёгка вырашаліся крыкам «мама!».

— Чаго ты нос павесіў? — ляпнуў Шульгу па плячы Серы.

— Ды так. Пра Тоўстага думаю. Як ён там.

— Нармальна ён там, мне здаецца.

— Закранула, думаеш?

— Ну, выглядала так, нібы закранула. Спатыкнуўся ён, помніш? Дзе ён цяпер, дарэчы?

— У мянтоўцы, хутчэй за ўсё. Грошы аддасць мянтам, яны яго ў бальніцу пакладуць, вылечаць.

— Нахяра ён пабег?

— Багатым быць захацеў, ясна. Думаў, уцячэ, — Шульга па-філасофску выцягнуў цыгарэту з пачка і запаліў. Было бачна, што думкі рабіцца багатым наведвалі яго калісьці

даўно-даўно, але з тых часоў ён істотна пасталеў.

— А чаго нам цяпер рабіць? Што Пінжаку скажам? — пацікавіўся Серы.

— Пачакаем, пакуль Тоўсты знойдзеца, даведаемся, дзе яго трымаюць, пазвонім Пінжаку, усё выкладзем як было: зваліў, грошы забраў, мы спрабавалі спыніць, не здолелі, грошы цяпер пад справай, мы забраць не можам. Мы ўвогуле ў вышуку, напэўна. Хаця хер яго ведае. Можа, і не ў вышуку. Перачкаць трэба. Карацей, хай Пінжак сам грошы з-пад справы выцягвае. Мы тут да чаго? Мы ўвогуле нічога кепскага не зрабілі. Нас караць няма за што. А Тоўстаму, вядома, трында — адусюль дастануць. Там жа столькі было... — Шульга не здолеў вызначыць памер сумы, пра якую вялося. — Рэальна да ўсрачкі, бя... Чым ён думаў?

— Хадзем Хамяку дапаможам ствол выкінуць, — аба рваў яго Серы.

Згадкі пра падзеі мінулай ночы канчаткова вярнулі яго з разняволена-лагоднага стану ў змрочную засяроджанасць.

Хамяк уважліва глядзеў на ваду, звесіўшыся праз металічныя парэнчы.

— Ну што, дзе ствол?

— Выкінуў, — хутка адказаў Хамяк.

— Дакладна выкінуў? — зазірнуў яму ў вочы Шульга, выдатна ведаючы натуру таварыша.

— Ды выкінуў, выкінуў.

— Без бэ? — пакляў яму ззаду на плячо руку Серы.

— Ды дакладна. Што мне, сесці хочацца праз гэтую жалязяку?

— І куды выкінуў? — дзеля парадку пацікавіўся Шульга. Ён усё яшчэ не быў упэўнены ў тым, што Хома выканаў даручэнне.

— Ды вунь туды! Пад чарот. Бачыш, блішчыць? — працягнуў руку Хамяк.

Серы і Шульга уважліва прыгледзеліся, але ніякага бляску

не пабачылі. І ўсё ж цурчанне ракі заспакойвала. Хацелася верыць усім жывым істотам, пазычаць грошы ды есці шашлыкi на беразе.

— Глеем занясе яго, нічога відаць не будзе, — патлумачыў Хамяк далейшы лёс пісталета. — Хай там ляжыць сабе спакойна.

— Далёка нам яшчэ? — пытанне Серага было скіраванае да Шульгі, з чаго вынікала, што адзіны Шульга і ведае, куды накіроўваецца тройца.

— Ад Глуска нармальна мы ад'ехалі?

— Кіламетраў сорак ужо.

— Значыць, ужо пад'язджаем. Будзем хутка.

У вакольнай цішыні, што перарывалася чэргамі стрыжынага піску, раптам пачуўся выразна іншародны гук, які яўна не стасавалася са светам соннай ракі, лугу, далёкага лесу.

Гук дысанаваў з навакольным ландшафтам прыблізна гэтак жа, як дысанаваў бы гук таварнага цягніка з ціхім шолахам акіянскага прыбою.

Усе трое напружыліся.

— Машына, — нарэшце вызначыў Хамяк. — Па нычках?

— Спакойна, — падняў руку Шульга. — Што нам сцаць?

— Мянты, — патлумачыў Хамяк.

— Гэта не мянты, — важка, з інтанацыяй Шэрлака Холмса з вядомага савецкага фільма, запырэчыў Шульга. — Мянты б несліся, гэты едзе ціха. Мянты ездзяць на металаломе, тут па гуку нармальная машына. Можа, Пінжак едзе. А ад Пінжака ўцякаць небяспечна, ён ледзь што — шмаляе на паражэнне. Чакаем.

— Пацаны, паехалі, ну? — перабіраў нагамі Хамяк.

— Чакаем, чакаем.

Паказалася машына. Яна была фарбаваная ў легкадумны салатавы колер, на бартах былі выразна бачныя літары Rent-a-Car.

— Глянть ты, нумары літоўскія, — заўважыў пільны Хамяк. Ягоны голас гучаў больш спакойна. Было бачна, што літоўскіх нумароў ён не баіцца і нават гатовы ім хаміць пры магчымасці. Машына плаўна скінула хуткасць і спынілася.

Шкло папаўзла ўніз. За стырном быў мужчына гадоў сарака-пяцідзесяці з сівізной у валасах. Да таго ж мужчына меў дагледжаную бараду, белая кашуля была адпрасаваная, бадай, з празмернай стараннасцю як на Глускі раён. Адчувалася, што сам сабе ён нагадвае маладога Шона Конэры і мае намер трымацца такога падабенства яшчэ мінімум гадоў пяць, пасля чаго можа пераарыентаваць сваю знешнасць на пажылога Хэмінгуэя. Мужчына падаўся наперад праз пасажырскае месца і прамовіў з адценнем паблажлівасці да абарыгенаў:

— Здрафтствсвуйте, — ягоны акцэнт быў несумнеўна французскі, праз гэта ж і напеўнасць, з якой ён выдаў гэтае рускае слова.

— Хай Гітлер, — бадзёра адгукнуўся Серы.

Мужчына настрою Серага не зразумеў і працягнуў:

— Я нічога не пачынаю. Я ехаль сто кілёметраф і нігде не увідель нікакой запрафкі, где можна платіць крэдіт-картой. Банкафской картой, Віза Гольд? Вы знайце, што такое?

Было незразумела, скардзіцца ён на жыццё ці мае дзелавую прапанову.

— Ты чаго з людзьмі з-за дзвярэй гаворыш? — тонам майстра з прафтэхвучэльні спытаў Серы, павольна абыходзячы машыну. — Табе выйсці ўпадлу?

— Серы, Серы, не быкуй, не варта замежнікаў біць, тут умомант міліцыя будзе. І Інтэрпал. І МУС з гэбнёй. Не трэба, Серы.

— А хто сказаў біць? Я пагаварыць хачу, — весела з хрыпатасцю сказаў Серы, адчыняючы дзверцы машыны замежніка. Серы трымаў сябе ў руках:

— Выйдзі, стань як чалавек.

Француз зразумеў, што трапіў у сацыяльную сітуацыю, якая выходзіць па-за рамкі ягонага звыклага досведу ва Усходняй Еўропе, і палічыў вартым паслухацца.

— Я этнограф, — сказаў ён на ўсялякі выпадак, выходзячы.

— Ведаем, які ты, бля, этнограф. — Серы ласкава ўзяўся за дзверцы машыны, не даючы іх зачыніць. — Чаго тут шпіёніш? Што табе тут трэба?

Слова «бля» француз зразумеў, як зразумеў і слова «шпіён». Тэмп ягонага маўлення змяніўся, зрабіўшыся хуткім і блытаным. Раптам ён стаў падобны да шараговага просьбіта ў паліклініцы ці выканкаме.

— Друз'я, — сказаў ён хутка, амаль не сказіўшы гэтага слова. — Друз'я, я есть в беду. Беда префратілс'я я. Я этнограф. Собіраю матэрыяль эмпірык для д'ісэртаціі дакторофской. Матэрыяль, друз'я. Разговаріваю в дерэвні, много-много дерэвні, с вашімі бабушкамі. Я не есть шпіон, этнограф не шпіон.

Серы слухаў уважліва, як чырвоны камандзір на допыце ўзятага ў палон языка. Замежнік яго раздражняў, прычым раздражняў не праз дагледжанасць у знешнасці, не праз глянцавітасць машыны, але — праз тое, што быў замежнікам.

— Я ехаль в дороге через Гудагай, Ошмена, Валькавіск, Мінск, біл в Мінске. Ві білі в Мінске, да?

— Бля, пытае, ці былі мы ў Мінску, — звярнуўся да таварышаў Серы такім тонам, нібы з ім размаўляла малпа. — Ды ты ведаеш, адкуль мы ўвогуле сюды? Хто мы, ведаеш? Ты што, думаеш, мы, бляха, на мосце жывем?

Замежнік замахаў рукамі, паказваючы, што не мае аніякіх забабонаў і перадузятасці, што ён не меркаваў анічога такога і ўвогуле — дайце ж яму скончыць!

— Я ехаль, ехаль, ехаль дольго, после Мінск, после Асіповічі — не мог нігде заправляцца. В Асіповічі одна запрафка, я у ніх спросіль: «Віза Гольд?». А оні говор'ят: «Нам

віза начто? Мі месные». Говор'ят: «Теб'е віза надо, ті іностранец. Белёруская віза. Но мі не дадiм, у нас нет». Это дiко, я не магу залiцца. В Лiтве магу залiцца, тут не магу. Я пачтi сухой, мне нужна немного газолiн, чуть-чуть, у вас девяносто два в вашей вуатюр?

— Дзядзя, едзь адсюль, калi ласка, — вырашыў далучыцца да размовы Шульга, добра ведаючы Серага. — Калi ласка. Хутка.

— Может бiць, вi мне маглi бi лiць немного вашего бензiна? Я заплячу. Лiць, знаете? — замежнiк, як умеў, паказаў рукамі шланг i паказаў смактальны рух, якi, як яму падалося, сiмвалiзаваў утварэнне ўмоваў для з'яўлення патрэбнага цiску, каб з аднаго баку ў другi пачаўся рух палiва. Але Серы смактальны рух зразумеў iнакш.

— Ты каму, сука, смактаць прапануеш? Пацаны, вы бачылі, ён кажа — смакчы? Мне кажа, смакчы. У яго. Ён гаўна наеўся?

— Серы, супакойся. Чувак без бензiну амаль. Клянчыць бензiну злiць яму. Вось i ўсё, — прасiў Шульга.

Але Серага было не суняць. Згодна з яго перакананнямi за прапанову адсмактаць ён мусiў забiць замежнiка на месцы, забiваць жа ў планы Серага не ўваходзiла, таму ён вырашыў абраць iншую, менш небяспечную для замежнiка, тэму для размовы. Гаворка пайшла пра агульную гiсторыю.

— Што, немец, страляў у майго дзеда ў вайну? — выдыхнуў ён амаль ласкава.

— Но я не служiль в Вэрмахт, — здзiвiўся француз.

— Ну-ну. Усе вы не служылі.

— Я этнограф.

— Усе вы, бля, хто этнограф, хто радыст, бля, хто па кухнi. Незразумела толькi, хто тут вёскi палiў, калi ўсе, сука, этнографы i кухары.

— Серы, Серы, — зноў уступiў Шульга, — Ты з дубу ляснуўся? Яму ж гадоў сорак! Якая, нахер, вайна? Яго яшчэ не

было тады!

— Я із Франціі! Я не германец, — нарэшце зразумеў сутнасць прэтэнзій у свой бок француз.

— Ды адзін хер! Што Францыя, што немцы!

— Яны не ваявалі супраць нас, французы, Серы, ты чо? — паспрабаваў пераканаць прыяцеля Шульга.

— Ага, раскажвай. Я, тыпу, бя, тупы. Яны заадно былі. У іх гэты... як яго... Мусаліні быў! Што, сука, любіш свайго Мусаліні?

Француз маўчаў, Сераму падавалася, што маўчаў прысаромлена, насамрэч маўчанне француза выклікала разгубленасць. Ён не ведаў, што сказаць, і ў жыцці не трапляў у нагэтулькі тупіковае становішча.

— Нельга фашыстам быць, зразумеў, сука?! — амаль заклікаў яго Серы. — Мы табе бензіну, а ты пойдзеш і вёску спаліш! У Хатыні быў, бя? Ну, быў?

Замежнік паматляў галавой.

— Ты едзь давай на Хатынь. Нахер збочвай ад бабулек і едзь у Хатынь. Памяні. Пакайся. Глянь, што вы там нарабілі са сваім Мусаліні. І пакайся! Адзін дзед застаўся жывы. І ў таго ўнука забілі. І ён стаіць там, помнікам, а на руках пацан памерлы. Ідзі, бя, папрасі прабачэння, сука! Я там плакаў, калі піянерам быў! — прызнанне Серага прагучала занадта сентыментальна, і, дзеля вяртання арэолу мужнасці, ён з усёй моцы ляпнуў па метале машыны кулаком.

Замежнік прыкметна ўздрыгнуў.

— Едзь давай. У Хатынь!

Француз зразумеў, што яму выпала магчымасць застацца жывым, і таропка сеў за стэрно.

— Глядзі мне, бя. У Хатынь. Калі даведаюся, што ў Хатыні не быў, — адшукаю і зарыю, — крычаў яму ў твар Серы. Ён быў страшны. — Бо нельга фашыстам быць, як ты! Нельга жанчын і дзяцей страляць, як ты, зразумеў?

— Ну ўсё, Серы, суцішся, — супакойваў яго Шульга. —

Хай едзе сабе ў Хатынь. Адпусці. Вайна скончылася.

— Але, бля, мы мусім помніць пра яе, ясна? Іначай будзе новая вайна!

Шульга пагадзіўся: ніхто не забыты, нішто не забытае.

Француз таропка завёў машыну, развярнуўся і з'ехаў у тым кірунку, дзе, на ягонае меркаванне, і была гэтая загадкавая Хатынь. Болей пра яго ў Глускім раёне ніхто нічога не чуў.